

POVESTEA CELUI
DIN URMĂ SFÂNT.

DE

ION PILLAT.

Cu schițe de

P. GEORGESCO - RACHTIVANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FOND
PILEA ROMÂNĂ
ARHIV



SE GĂSEȘTE :

“ A LA BELLE ÉDITION ”

71, RUE DES SAINTS-PÈRES

LA PARIS.

POVESTEA CELUI DIN URMĂ SFÂNT .

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IL A ÉTÉ TIRÉ DE CET OUVRAGE :
VINGT EXEMPLAIRES SUR PAPIER JAPON A LA
FORME, NUMÉROTÉS DE I A 20 QUI ONT ÉTÉ
SIGNÉS ET PARAPHÉS DE L'AUTEUR ET DES
ÉDITEURS .

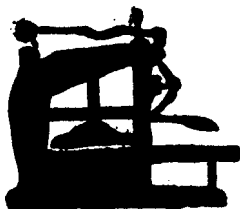
BCU Cluj  Central University Library Cluj

POVESTEA CELUI
DIN URMĂ SFÂNT.
DE
ION PILLAT.

Cu schițe de

P. GEORGESCO - RACHTIVANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj



SE GĂSEȘTE :
“ A LA BELLE ÉDITION ”
71, RUE DES SAINTS-PÈRES
LA PARIS.

Când tremurând luceferi
Prin ramuri au trecut ,
Ai vrut să-ți spun de omul
Cu inima de lut .

Si când ne - aduse luna
Credințele ce mint ,
Ceruși povestea celui
Cu inima de - argint .

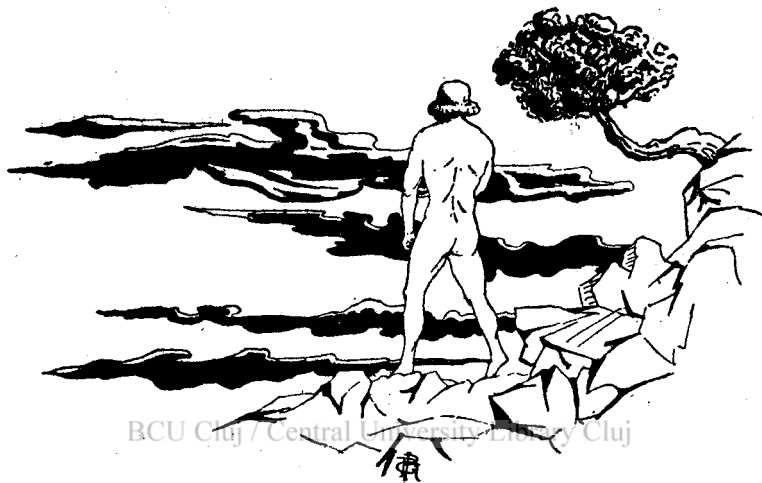
Iar eu urmând cadența
Isvorului , încet
Soptit - am iarăși basmul
Celui d ' întâi poet .

Căci când adoarme codrul
In legănări de vânt ,
Ti - am desvelit povestea
Celui din urmă sfânt .

BCU Cluj / Central University Library Cluj

POVESTEA CELUI DIN URMA SFANT.

BCU Cluj / Central University Library Cluj



I.

Sapte ani trăise cu singurătatea munților dăruindu-și sufletul și trupul zeului căruia se ruga. Iar când se ivi primăvara o bucurie mare îl cuprinsese. Pricepu că ales printre aleși va fi cel din urmă sfânt purtând cuvântul roditor spre mântuirea lumii. Iși părăsi pustnicia și porni către răsărit.

Coborâ prin păduri cu frunze noi, legănate de vânt, într' o vale umbrită de castani. Din stâncă în șipot de lemn isvora apa, umplând un urcior se revârsa mai departe și'n ea se adăpa o turmă de oi. Stăpânul turmii, stăpâna urciorului, amândoi aplecați unul spre altul, uitaseră avuțiile lor; dar zărind călătorul, păstorul se apropie scoțând din traistă pâine caldă, urdă și miere: « Străine, îi zise, zeii poenilor sâ' ți binecuvânteze hrana, căci ei ne au dat mierea luminoasă. Pâinea a dospit-o iubita mea și urda eu am făcut - o ». Iar fata aducându-i apă neînceptută îi zise: « Străine, cu dânsul am jertfit un ied zeului acestui isvor: binecuvântată să ți fie băutura ». Atunci mânios cel din urmă sfânt apucând urciorul îl aruncă pietrelor de pe drum și luând merindele le svârli. « Cumplită și fără de leac vă e nebunia, strigă el. Nu e de cât un singur zeu: în fața lui zeii mincinoși au pierit ca stelele nopții când soarele răsare. El nu vrea jertfe mânjite de sânge, ci inimile noastre le cere. Intr' adăvăr grăesc vouă, osândiți deapururi

vor fi smintiții ce iubesc fapte trecătoare de lut . »
— Auzindu-l fata începu să plângă și cu ochii plini de lacrimi stetea băiatul nepricepând de ce le - a ucis fericirea .

Iar mergând mai departe cel din urmă sfânt ajunsese la zidul unei cetăți , albă pe marginea mării sunătoare , și intrând pe poartă în cetate întâmpină un tânăr în haine de mătase împodobite cu pietre scumpe . După el venea o fecioară minunat de frumoasă ; patru arapi cu turbane împletite urmau ducând în spinare fel de fel de bogății stranii din țări necunoscute și doi pășind înainte împingeau cu palma norodul să ' i facă loc . Si cum buimăcit sfântul , ca unul ce trăise în pustnicii , încurca drumul , arapii se năpustiră asupra ' i să ' l dea în lături . Dar oprindu ' i tânărul îi zise : « Străine , căci ast-fel te arată portul , fii bine venit în cetate și zeii primitori să ' ți fie . Azi mi-au adus corăbiile daruri culese pe țărmuri depărtate și o fecioară robită mai mândră ca lumina lunii . Bine cuvântată e ziua de azi . Vreau

cu toții să 'mi împart bucuria și tu, străine plăcut ochilor mei, spune-mi ce dorești și 'ți voi împlini dorința. Am haine foarte scumpe, cu ele te voi îmbrăca; am case de sticlă cu copaci jur împrejur în cât mereu te crezi în grădini, în ele te voi găzdui; iar fete mlădioase ca ramuri de alun vor juca mișcându și trupul și cântăreți vor atinge struna pentru tine ». Atunci luând galbenii grei din cutii de lemn de trandafir tânărul îi imprăștiă mulțimii adunate și se apropie de cel din urmă sfânt să 'l călăuzească, proptindu-i pașii, spre locuințele sale. Dar mânios sfântul îl respinse grăind: « Cumplită ți e nebunia și fără de leac, bogatele în lucruri pieritoare. Intr' adevăr îți spun mai bine ași fi asemeni milogilor de pe zidul cetații de cât ție, orbule ce ochi ai de văzut și nu vezi. Unul e zeul ce domnește în ceruri. In gândul lui lumea noastră o clipă e între două vecinicii și tu, osânditul, clipa ai ales, pierzând deapururi viața de veci ». — Auzindu-l norodul începu să râdă ca de un om cu minte puțină, iar tânărul tăcut

stetea cu ochii plini de lacrimi nepricepând de ce 'i a ucis fericirea .

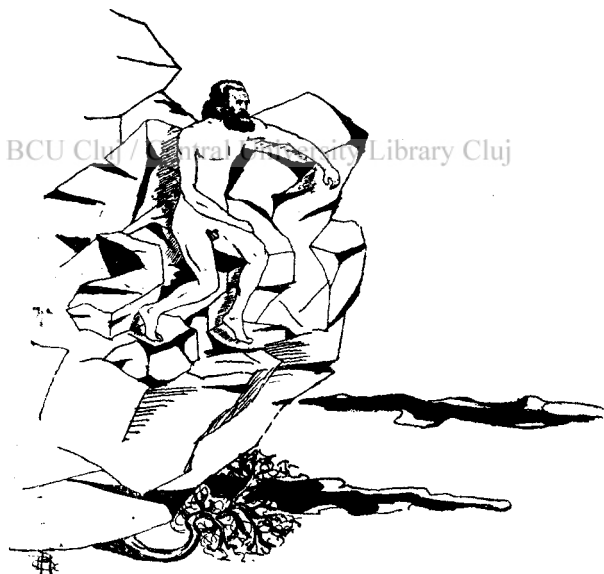
Si mergând mai departe cel din urmă sfânt eși pe poartă afară din cetate . Pe drum tăvălit în praf era unul gol, acoperit de rănile boalii , gemând în suferință și lipsă și trecătorii ii aruncau un ban de aramă . Atunci sfântul închinându - se la el ca la icoană grăi : « Fericți săracii pe pământ, căci a lor e împărăția cerurilor! Fericți cei chinuiți , căci a lor va fi vecinica alinare! » Iar milogul cerșind ii zise : De ce 'ți bați joc de mine? Dă 'mi pomana cuvenită și zeii să te răsplătească » . Dar el n 'avea să 'i dea nici bani de aramă, nici bani de argint, ci numai cuvântul roditor spre mântuirea lumii . Cu ochii plini de durere îl privea milogul și cel din urmă sfânt se depărtă ca cei goniți .

Inserase — O pace mare domnea pe potecile șerpuite prin garduri vii de măcieși în floare , fântâni cântau nevăzute pe iarba fragedă și prin zări răsbatea

sunet de talăngi; dar sfântul umbla cu suflet turburat căci pretutindeni graiul lui era născător de suferință. Pe înopstate ajunse la o cetate clădită pe coasta unui deal și străjerii nu lăsau pe nimeni să pătrundă în ea după apusul soarelui. Si cum rătăcea fără acoperiș să 'și ocrotească odihna o femeie se apropie de dânsul « Străine, îi zise, e târzui, hanuri nu vei găsi și găzduitori oamenii aici nu sunt. Vino la mine, fii stăpân pe sărăcia mea. Mult n'am; singura avere mi-e trupul și trecătorii mi l'au cumpărat de când eram copilă: ție bucuos îl dăruesc». Dar încruntându-se sfântul o goni muștrându-i viața, lăudând fecioarele binecuvântate pentru care se vor deschide porțile cerești și ea se duse plângând nepricepând de ce cel d'întai om căruia nu'i vindea trupul o respinge osândind-o.

Atunci rămas cu el însă-și o frică neînțeleasă îl cuprinse și se închină zeului inimii sale. « Doamne, se rugă, fie-ți milă de robul tău și luminează'l,

Noaptea s'a lăsat pe pământ și umbră mi se lasă în suflet, căci sămânța rodului tău o asvârl și numai durere din ea răsare ». Dar zeul nu era nicăeri și plin de îndoială cel din urmă sfânt se reîntoarce în singurătatea culmilor pustii.





II

Sapte ani trăi cu pustnicia dăruindu-și sufletul și trupul zeului căruia se ruga. Iar când se ivi vara, pricepând că în el e cuvântul adăvărului, spre fericirea lumii părăsi munții pornind către apus.

Coborâ prin păduri trei zile și ajunse la un rîu curgător printre poeni și lanuri de grîu. Cu apa veneau corăbii încărcate, iar luntrașii întinzând pânzele roșii umflate de vînt cântau; pe poeni ciobanii răsâmați de tulpina fagilor doineau din caval păzind turmele; secerând grânele de pe lanuri oamenii se bucurau de munca lor. Mai departe pe un colnic era așezată curtea boerească cu pridvor și strașină lată de șită. Mergând într'acolo cel din urmă sfânt, stăpânul moșiei îi eși înainte și îl pofti înăuntru după obiceiul țării. Străinul cu voe bună primi găzduirea dar intrând în casă se minună, căci ea era fără podoabe și la fel cu coliba unui om de rînd. « Bogatul, grăi el atunci, ce trăești în lipsă având lanuri, turme și corăbii multe, mare'ți e nebunia și fără de leac. Intr' adăvăr îți spun scurtă e viața și moartea ne pîndește. Te zici fericit ne știind ce e fericirea și bunurile lumii nu le cunoști ». Zâmbetul pieri din ochii gazdii la cuvintele lui. Trimese în grabă să'i chieime vătăfii; pe unul îl puse peste secerători mai mare,

frumos să se răcorească și curmându - și setea necunoscutul grăi ; « Intr' adăvăr vă spun sunteți nebuni, căci vă bucurați și nu știți ce e bucuria : iubirea n' o cunoașteți , nici fiorul dorinții . Scurtă e vremea ; celege' ți azi roadele ei , mâine e prea târziu » , Auzindu-l privirea băiatului se turbură și dornic luând buzele tovarășii lui până la sânge le mușcă sărutându-le, dar ea , rănită , începu să plângă . Tot pieptul fraged îl scutura plânsul și băiatul, ca un copil nedibaciu, ce jucându se , și - a frânt jucăria , cu lacrimi în ochi stetea nepricepând . « De ce ne-ai ucis fericirea ? » întrebă , iar cel din urmă sfânt se depărtă fără să răspundă .

Si mergând mai departe întâlni unul ce se ruga icoanelor de piatră la răspântii lovindu - și fruntea de țărâna bătută . Atunci sfântul de el apropiindu-se grăi : « Infricoșată e nebunia ta , omule ce te închină pietrelor de pe drum . Comorile vremii neatinse de tine se pierd și somnul morții n' are vis . Intr' adăvăr

îți spun zeul meii m' a trimes să învăț pământului prețul vieții trecătoare ». Dar pierind lumina credinții din ochii celui ce se ruga, ei se adumbriră de durere și omul îi zise : « De ce ' mi - ai ucis fericirea ? » Iar cel din urmă sfânt se duse mai departe turburat .

Umblând în liniștea serii ajunse la poarta unei cetăți . Turlele ei, subțiri ca minarete , până ' n nori se înălțau pe cerul amurgului și piatra lor când verde , când albastră era după lumină . Atunci pe rând din vârful fie-cărei isbucni chemarea străjerilor nopții vestind oamenilor că domnia umbrii începe , și pe rând vuetul cetății se stinse ca și cum s' ar fi depărtat . Iar la strigătul turlii din urmă totul tăcu ca cuprins de moarte . În tăcere pășea sfântul când auzi două glasuri cântând lângă ziduri și mergând într' acolo zări un voinic și o fată trudindu-se să tragă cu burduful apă din gura unui puț . Văzându-i veseli muncind când toți se odihnesc de grijele zilei îl apucă mirarea și uimit le grăi : « Intr ' adăvăr nepricepută vă e orbirea . Goi sunteți și flămânzi până ' n noapte

vă chinuiți să câștigați pâinea rea de secară . N'aveți nimic ; puterea tinereții o pierdeți și altora viața își aruncă darul . Nebunilor cum puteți cânta necunoscând fericirea ? » Ascultându- l fata își sfârși cântecul .

« Adevărul grăești . » îi zise și trecând pe poarta cetății unul în haine de mătase, cu dânsul se duse vânzându' i trupul tânăr pentru un ban de argint . Iar voinicul cântecul uitându - l îi zise : « Adevărul grăești » . și cum eșea unul în strae cusute cu fir din cetate, scoțând cuțitul îl înjunghia pentru un ban de aur .

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Atunci cel din urmă sfânt cu groază se depărtă . Noaptea ' ntreagă rătăci ca un ucigaș fugărit și când își opri mersul era pe țărmul mării liniștite . Luna în ea îndoită colinda cerul , apele cutreerând și pânze de corăbii nu se arătau . Sfântul tremură pătruns de o frică neînțeleasă și chemând zeul inimii sale : « Doamne, se rugă, fie-ți milă de robul tău și luminează' l Valurilor călătoare le ai pus luna călăuză și chervanelor pierdute prin nisipul pustiului stelele din văzduh le-ai dat să le deschidă cărare, — dar pe mine

m' ai părăsit . Am învățat pe oameni să disprețuiască bunurile pieritoare spre mântuirea lumii și am cules numai durere ; pe oameni am învățat prețul vieții spre fericirea lor și numai suferință și ură am sădit . Cuvântul tău credeam că'l rostesc și nu era al tău; cu tine credeam, Doamne, că umblu și mergeam singur . » Dar zeul căruia se închina nu era nicăeri și plin de îndoială cel din urmă sfânt se reîntoarce spre culmile sihastre .





BCU Cluj / Central University Library Cluj

III

Ani de zile trăi în singurătatea munților și firul vremii de mult îi scăpase. Numai se ruga dăruindu-și sufletul și trupul zeului inimii sale. Ochii lui țintiți în ei înși și oglindeau fără nădejde frunzele noi ale primăverii și frunzele de rugină ale toamnei, - iar viețuitoarele codrilor văzându-l nemișcat fără teamă se apropiau de dânsul. Veneau veverițe sărind din cracă 'n cracă să 'l atingă.

mirate, căprioare blânde își răzâmau botul subțire de umărul lui și din sborul lor păsările de pradă îi împleteau cununi. O iarnă un urs se culcă la picioarele sale; atunci sosiră mistreții unul câte unul și lupii eșiră din desișul brazilor troeniți la focul lui să se încălzească: El, nesupărat, își primea poporul. Si cum goneau anii simți că nu mai are mult de trăit și, pricepând că cuvântul lui Dumnezeu niciodată n' o să 'l rostească, ca un om se coborâ spre oameni printre ei să moară.

Trei zile mergând prin păduri ajunse într' un ținut locuit și toamnă era pe dealuri. Vița de vie, de ramurile ulmilor legată, din copac în copac anina ciorchinele grele, piersica coaptă cădea pe iarbă și perele și merele roșii. Iar moșnenii satelor ascunse din vâlcele veniseră să adune roadele pământului. Cu albi pe cap, în șir, urcau cântând fetele în vii strugurii să culeagă și flăcăii îndemnau măgarii cu coșuri pline spre linul apropiat. Copii loveau cu prăjina nucii, nucile să le iee și prunii scuturau, prunele rotunde să prindă. Seara focuri multe se

aprinseră pe povârnișuri : la cramă , cu must nou uitându - și păsurile , bătrânii priveau hora învârtită în chiote și veselie de cei tineri . Cum zăriră trecătorul îl poftiră printre ei să șadă . Atunci pustnicul binecuvântându-le masa cu ei ospătă și cu ei , în graiul lor grăind , se bucură , căci nu se mai gândea la mântuirea și la fericirea lumii . Iar a doua zi , vrând să plece , ei se rugară să mai stee în mijlocul lor , vorbele lui fiind mai dulci ca poamele toamnii . Sapte zile printre ei se opri și părăsindu - i cu suflet liniștit lăsa inimi împăcate .

Si mergând mai departe pe drumuri de țară ajunse la o cetate cu chiparoși jur împrejur atât de 'nalți încât soarele nu 'i pătrundea , nici lumina lunii . În umbra lor , sub pietre albe culcați , își dormeau somnul morții cetății . Multe pietre erau sparte cu mușchi verde pe ele , multe noi împodobite cu slove săpate cu dalta și ridicată una singură își aștepta mortul . Era tânăr : întins pe iarbă parcă se odihnea de munca zilei și o femeie la creștetul

lui plângea, căci îi fusese mamă. Atunci călătorul apropiindu-se de dânsa de mila ei nu din credința vieții viitoare grăi : « Pace ție. De ce plângi ? Doarme numai și în ceruri se va scula . » Iar femea auzindu-l își șterse lacrămile și nădejdea îi înflori în suflet . « Străine , îi zise , cel din urmă sfânt trebuie să fii căci cuvântul tău alină durerea . » Dar el răspunse : « Nu sînt chematul Domnului , ci unul ce a venit ca un om printre oameni să moară . » Si de pace stăpînit prin poartă intră în cetate .

Iar cum colinda ulițele strămte îl întâmpinară doi îndrăgostiți și ei cu fruntea aplecată în semn de mîhnire păseau . » Străine , îi zise băiatul , preotul ne-a gonit osîndindu-ne , căci ne am iubit și fără de lege ne e dorul . Acuma de apururi blestemați sîntem și nimeni nu vrea să ne binecuvînteze iubirea . » Si ea îi zise : « Din altă țară sînt și alții îmi sînt zeii . » Atunci de dragul lor nu din credință , pustnicul grăi : « Binecuvîntată vă e iubirea și plăcută zeului meu . » Iar auzindu-l îndrăgostiții

cu un glas strigară : « Cel din urmă sfânt trebuie să
să fii , căci chinul ne - ai vindecat . » Dar el răspunse :
« Nu sînt de cât un om și ca un om am venit printre
oameni . »

Si mergând mai departe la o răspântie stetea unul
cu cuțitul în mână și ură în privire pândind noaptea
să vie . De el apropiindu - se : « Pe cine aștepti ? »
întrebă și omul răspunse : « In fie-care seară vin
să ' mi câștig hrana , căci sînt sărac și altă muncă
n ' am învățat . » Atunci dreapta punându - i pe umăr
cu bunătate îi zise : « Pace ție . Multe sînt căile
vieții și nepătrunse . De mine fii binecuvântat și
ruga mea împlinește - o : azi lasă - mă să fiu răpusul .
Bătrân sînt și am venit printre oameni să mor . »
Iar auzindu - l ucigașul lovit de spaimă căzu la
piciorarele lui pocăindu se : « Zeul tău te a trimes să
mă scapi din pierzare . Iartă - mă și mă mântue tu ,
ce grăești cuvântul lui Dumnezeu . » Si trecătorul
de dragul lui , nu din credința judecății din urmă ,
îl lăsă să creadă că e sfântul ertător de păcate .

Soarele apunea când eși pustnicul din cetate .
Domnea pe pajiștile toamnii o pace adâncă și în inima
lui pace era , căci rodiseră cuvintele sale ca pomii
roditori . Si cum umbla pe drumul bătut de mii de
ani de oameni se simți obosit de toată osteneala lor .
Prin zări deodată cântecul culegătorilor de vii izbucni
puternic ca o chiemare și el pricepu că moartea e
aproape . Mergând ajunse la marginea unei mări și
apa liniștită era ca sufletul lui . Atunci fără teamă dar
fără nădejde se culcă pe nisip adormind în legănarea
valurilor potolite . Iar pescarii, cu năvodul veniți să
prindă pește, se minunară găsind mortul , căci ochii
celui din urmă sfânt erau plini de lumină .



Făuritu-s' au aceste slove
în luna lui Brumar a anului 1911 .

Sfîrșitu-s' au de tipărit

în ziua de 1 IANUARIE 1912 .

BCU Cluj / Central University Library Cluj
“ A LA BELLE ÉDITION ”

la PARIS.